

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"
для студентів напряму підготовки
6.030509 "Облік і аудит"
усіх форм навчання**

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

Затверджено на засіданні кафедри економічного аналізу.
Протокол № 1 від 27.09.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладачі: Петряєва З. Ф.
Сапрун Г. Г.

Р 58 Робоча програма навчальної дисципліни "Аналіз господарської діяльності" для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" усіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. З. Ф. Петряєва, Г. Г. Сапрун. – Х. : ХНЕУ ім С. Кузнеця, 2016. – 64 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст із розподілом навчального часу за модулями та темами і формами занять. Наведено плани лекцій, практичних занять, методичні рекомендації до самостійної роботи, систему оцінювання знань студентів, а також список рекомендованої літератури.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" усіх форм навчання.

Вступ

Сучасний етап розвитку економіки України вимагає від суб'єктів підприємницької діяльності всіх організаційно-правових форм власності компетентності і творчої активності управлінських кадрів, глибокого оволодіння ними методами системного комплексного аналітичного дослідження показників господарської діяльності, за результатами якого можна віднайти оптимальні управлінські рішення в умовах ризику і невизначеності. Аналіз господарської діяльності є конкретною методологічною дисципліною, на основі якої вивчають основні закономірності розвитку підприємств. Роль аналізу полягає в оцінюванні діяльності суб'єктів господарювання, виявленні та обчисленні величини невикористаних резервів. Проведення аналізу має сприяти поліпшенню управління підприємством, зміцненню його ринкових засад і подальшому зростанню ефективності його діяльності.

Аналіз як спосіб проникнення у сутність явищ і процесів повинен трансформуватися від системної характеристики економічних явищ і процесів в активний важіль обґрунтування моделей розвитку макро- і мікро-економічних систем, від методу оцінювання в елемент активного управління господарськими процесами. Це визначає управлінську спрямованість всіх працівників апарату управління, органічне включення проведення аналітичних досліджень в усі функції управлінської діяльності на різних ієрархічних рівнях. Кваліфікований бухгалтер, економіст, аудитор, фінансист та інші фахівці економічного профілю повинні добре володіти сучасними методами економічних досліджень. Предметом навчальної дисципліни "Аналіз господарської діяльності" є господарська діяльність підприємств і їх підрозділів, а також інших формувань, спрямована на досягнення максимальних результатів за умови мінімальних витрат.

Навчальна програма розрахована на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційною програмою підготовки бакалавра, ґрунтується на засадах чіткої ділової орієнтації студентів у процесі засвоєння знань, їх узагальнення і повноти, функціональному підході до вивчення матеріалу, що дозволяє на відповідному рівні оптимально використовувати знання. Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог кредитно-трансферної системи (ECTS) організації навчального процесу.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: денна форма – 4,5; заочна форма – 8,5	Галузь знань: 0305 "Економіка та підприємництво"	Базова	
Змістових модулів – 2	Напрямок підготовки: 6.030509 "Облік і аудит"	Рік підготовки	
		4	5
Загальна кількість годин (денна) – 162		Семестр	
Загальна кількість годин (заочна) – 306		7-й	9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 5,5	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції	
		32 год	16 год
		Практичні	
		34 год	20 год
		Самостійна робота	
		94 год	262 год
		Вид контролю	
екзамен – 2 год	екзамен – 8 год		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 70,2 %;

для заочної форми навчання – 13,3 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є опанування студентами теоретичних знань та практичних навичок щодо пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності промислового підприємства.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни є: підвищення науково-економічної обґрунтованості бізнес-планів, бізнесів-процесів і нормативів (у процесі їхнього розроблення); об'єктивне та всебічне дослідження виконання бізнес-планів, бізнесів-процесів і дотримання нормативів (за даними обліку і звітності); визначення результативності використання виробничих ресурсів; контроль за здійсненням вимог комерційного розрахунку; виявлення і вимірювання внутрішніх резервів (на всіх стадіях виробничого процесу); перевірка оптимальності управлінських рішень.

Під *предметом* аналізу господарської діяльності слід розуміти причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів на підприємстві, які знаходять своє відображення в системі економічної інформації.

Об'єкти аналізу господарської діяльності – економічні результати господарської діяльності підприємства і його підрозділів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: основні способи і прийоми аналізу господарської діяльності; інформаційну базу й особливості організації аналізу господарської діяльності; методику аналізу фінансового стану підприємства; методику аналізу прибутку і рентабельності; методику аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) з урахуванням попиту і пропозиції ринку; методику аналізу трудових, матеріальних ресурсів підприємства й основних засобів, а також організаційно-технічного рівня виробництва; методику аналізу собівартості продукції, що випускається;

вміти: працювати з джерелами економічної інформації з метою загального оцінювання стану аналізованого підприємства, динаміки його розвитку; використовувати дедуктивний та індуктивний методи дослідження економічних явищ; розрізняти причини і наслідок економічних процесів на підприємстві; здобувати навички розкладання узагальнювальних показників на частки; обчислювати економічні показники і користуватися ними під час оцінювання діяльності підприємства; визначати відхилення в економічних показниках і встановлювати їхні причини; виявляти фактори, що впливають на формування економічних показників і взаємозв'язок між ними; узагальнювати резерви поліпшення економічних показників роботи

підприємства; робити економічно грамотні висновки; формулювати рекомендації з реалізації виявлених резервів без додаткового залучення трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
АГД*1	Організація аналітичного процесу на базі використання дедуктивного та індуктивного методів дослідження економічних явищ, визначення причин і наслідків економічних процесів на підприємстві; вибір способів і прийомів дослідження економічних явищ	Виявлення причин утворення і зміни результатів господарської діяльності, обчислювання економічних показників і використання їх у ході оцінювання діяльності підприємства; визначення відхилення в економічних показниках і встановлення їхніх причин; оцінювання факторів на формування економічних показників
АГД*2	Здатність обґрунтовувати напрями зміцнення фінансового стану підприємства; визначати фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, ділову активність підприємства; визначати і оцінювати вплив факторів на формування прибутку підприємства і рентабельність	Проведення розрахунків щодо визначення фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, ділової активності підприємства; розроблення організаційно-економічних заходів зміцнення фінансового стану підприємства; обрання фінансової стратегії; встановлення впливу факторів на фінансові результати діяльності підприємства, узагальнення резервів збільшення прибутку і підвищення рентабельності
АГД*3	Здатність визначати і аналізувати показники виробництва продукції, рівень якості та конкурентоспроможність продукції та здатність визначати й оцінювати вплив факторів на ефективність використання трудових ресурсів, необоротних активів, матеріальних ресурсів	Виявлення впливу факторів на показники випуску і реалізації продукції, узагальнення резервів зростання випуску і реалізації продукції підприємства; оцінювання впливу факторів на трудові показники, довгострокові активи підприємства, матеріальні ресурси; узагальнення резервів підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства

1	2	3
АГД*4	Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на прямі та непрямі витрати в собівартості продукції та узагальнювати резерви зниження собівартості продукції, яка випускається підприємством	Проведення аналізу витрат на 1 грн товарної продукції, оцінювання змін у собівартості за елементами витрат і калькуляційними статтями, визначення впливу факторів на прямі та непрямі витрати в собівартості продукції, виявлення впливу факторів на собівартість найважливіших видів продукції підприємства; узагальнення резервів зниження собівартості продукції

* Аналіз господарської діяльності

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності

1.1. Аналіз господарської діяльності підприємств і організацій як функція управління.

Значення аналізу господарської діяльності в управлінні підприємствами й організаціями як методу обґрунтування управлінських рішень, виявлення резервів, оцінювання економічної ефективності господарювання. Значення аналізу для досягнення кращих результатів за умови найменших витрат, зміцнення режиму економії і підвищення ефективності роботи підприємств і організацій. Роль аналізу в розвитку ринкової економіки.

1.2. Господарські процеси як предмет аналізу.

Сутність аналізу господарської діяльності як елемента управлінської діяльності, що передуює прийняттю рішень, їхньому обґрунтуванню на основі інформації, що надходить. Об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності на підприємствах і організаціях.

1.3. Місце аналізу господарської діяльності в системі наук.

Зв'язок аналізу господарської діяльності з економічною теорією, галузевими економіками, фінансуванням, кредитуванням, математичною й економічною статистикою, бухгалтерським обліком, ревізією і контролем, кібернетикою, інформатикою, математикою, соціологією, психологією, маркетингом, технічними науками, аудитом і т. д.

Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності

2.1. Сутність методу аналізу господарської діяльності.

Визначення методу та його особливостей. Система показників, що використовується в аналізі. Формування аналітичних показників. Класифікація показників: кількісні і якісні, факторні і результативні, загальні і часткові. Поняття фактора в аналізі як умови здійснення господарських процесів, причини зміни результатів роботи. Класифікація і ранжування соціально-економічних і техніко-економічних факторів. Принципи аналітичного вивчення господарської діяльності: адаптивність – відповідність особливості досліджуваного об'єкта, комплексність розгляду факторів, рання діагностика, випереджальне відображення, безперервність ведучої ланки й ін.

2.2. Класифікація методів і прийомів аналізу.

Економіко-логічні, економіко-математичні, евристичні, спеціальні методи. Застосування методів і прийомів на етапах аналітичного вивчення в різних видах аналізу.

Методика аналізу господарської діяльності як сукупність відповідних принципів, способів і прийомів, творча активність суб'єктів аналізу.

Класифікація економіко-логічних прийомів і галузь їхнього застосування.

Елімінування як метод розрахунку впливу факторів. Засоби елімінування ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць.

Прийом порівняння, його застосування в аналізі господарської діяльності. Бази порівняння. Забезпечення порівнянності показників. Моделювання. Види моделей, використання моделювання в економічному аналізі. Балансовий метод. Використання балансових пов'язувань для визначення величини невідомих показників і факторів.

Прийом угруповання. Його використання для виявлення взаємозв'язку групованих ознак і результативних показників, вивчення тенденцій розвитку досліджуваного явища і виявлення найбільш значущих причин його зміни.

Графічні методи. Економіко-математичні методи, що використовуються в аналізі господарської діяльності, їхня класифікація.

Соціологічні й інші методи, що застосовуються в аналізі господарської діяльності. Анкетний метод дослідження. Опитування суб'єктів аналізу. Проведення експерименту.

2.3. Поняття про резерв.

Сутність резервів, їхня класифікація і виявлення. Основні принципи пошуку резервів.

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення

3.1. Види аналізу, їхня класифікація.

Етапи розвитку аналізу господарської діяльності. Класифікація видів та напрямів аналізу господарської діяльності. Їх зміст і роль у плануванні діяльності підприємства.

Оперативний аналіз. Особливості його методики. Порівняльний або міжгосподарський аналіз. Особливості його проведення та спрямованість на пошук резервів виробництва.

Функціонально-вартісний аналіз. Принципи організації та послідовність проведення ФВА. Фінансовий аналіз. Його зміст та інформаційна база.

Комплексний аналіз. Сутність системного підходу. Взаємозв'язки та взаємозалежності окремих показників і сторін діяльності підприємства.

Стратегічний аналіз. Передбачення та визначення наслідків стратегічних рішень.

Маржинальний аналіз. Розподіл виробничих витрат на змінні і постійні. Аналіз зв'язку між витратами й обсягом виробництва. Визначення точки беззбитковості та обмежень у процесі використання маржинального аналізу.

SWOT-аналіз та інституційний аналіз. Використання цих видів аналізу для вивчення потенційних внутрішніх сильних та слабких сторін підприємства, можливостей та загроз зовнішнього середовища, величин ризиків.

3.2. Система економічної інформації як база даних для аналізу.

Принципи організації інформаційного забезпечення управління й аналізу господарської діяльності. Вимоги, яким повинна відповідати система інформації, обліку і звітності. Характеристика найважливіших видів техніко-економічної інформації на підприємствах.

3.3. Організація аналітичного процесу.

Процесуальна побудова періодичного аналізу. Елементи аналітичного процесу: етап, процедура, операція. Регламентація аналітичного процесу і можливості його автоматизації.

Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства

4.1. Завдання аналізу фінансового стану підприємства, його інформаційна база.

Основні завдання і етапи аналізу фінансового стану підприємства. Характеристика джерел інформації. Бухгалтерський баланс як основне джерело інформації для оцінювання фінансового стану підприємства: зміст і аналітичні значення окремих статей балансу. Аналітичне угруповання статей.

4.2. Аналіз активів і пасивів підприємства.

Експрес-аналіз фінансового стану підприємства. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства. Основні умови стабілізації фінансового стану підприємства.

Аналіз засобів підприємства і джерел їхнього покриття. Аналіз зміни в складі і структурі активів балансу на конкретну дату й у динаміці. Оцінювання співвідношення основного й оборотного капіталів. Аналіз структури основних і оборотних активів. Оцінювання причин змін, що відбулися в структурі активів, їхній вплив на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Аналіз матеріальних оборотних активів: виявлення зайвих запасів. Аналіз дебіторської заборгованості: за обсягом, складом, структурою і термінами її виникнення (за даними аналітичного аналізу).

Аналіз пасивів підприємства. Склад і співвідношення власного і позикового капіталів на конкретну дату й у динаміці. Оцінювання впливу змін у структурі джерел засобів на фінансовий стан підприємства. Аналіз позикових засобів щодо термінів їхнього погашення. Ефект фінансового важеля.

4.3. Аналіз фінансової стійкості і ліквідності підприємства.

Показники фінансової стійкості, методи їхнього визначення й оцінювання досягнутого рівня. Абсолютні і відносні показники фінансової стійкості. Загальні і проміжні показники ліквідності, показники короткострокової і довгострокової ліквідності: методи розрахунку, оцінювання їхньої відповідності оптимальним значенням.

4.4. Аналіз ефективності використання оборотних коштів.

Аналіз оборотних коштів підприємства і причини їхньої зміни. Вплив оборотності оборотних коштів на ефективність діяльності підприємства. Аналіз ділової активності суб'єктів господарювання.

4.5. Аналіз грошових потоків підприємства.

Поняття грошових потоків підприємства, їх класифікація. Характеристика джерел інформації. Сутність прямого і непрямого методів аналізу грошових потоків. Коефіцієнтний метод аналізу грошових потоків.

Узагальнення результатів аналізу фінансового стану підприємства і визначення шляхів фінансового оздоровлення.

Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності

5.1. Завдання аналізу фінансових результатів, його інформаційна база.

Завдання і етапи аналізу прибутку і рентабельності. Характеристика джерел інформації для аналізу фінансових результатів.

5.2. Факторний аналіз валового і чистого прибутку.

Аналіз динаміки фінансових результатів підприємства. Факторний аналіз валового прибутку від реалізації товарної продукції. Вплив на валовий прибуток асортиментних і структурних зрушень, зміни собівартості, відпускних цін, обсягу реалізації, якості продукції. Аналіз чистого прибутку. Визначення факторів, що впливають на чистий прибуток.

5.3. Аналіз показників рентабельності.

Система показників рентабельності. Фактори, що їх визначають. Факторний аналіз показників рентабельності.

Зведений підрахунок резервів зростання прибутку і рентабельності.

5.4. Аналіз розподілу прибутку.

Аналіз розподілу чистого прибутку підприємства. Розрахунки з бюджетом. Система оподаткування прибутку.

Змістовий модуль 2 Техніко-економічний аналіз

Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції

6.1. Завдання аналізу виробництва і реалізації продукції, вихідна інформація.

Взаємозв'язок об'ємних показників. Інформаційна база для аналізу виробництва і реалізації продукції. Баланс товарної продукції. Оцінювання динаміки випуску продукції.

6.2. Аналіз випуску товарної продукції за асортиментом і структурою.

Поняття асортимента і структури продукції, яка випускається підприємством. Методика аналізу асортименту і структури продукції.

6.3. Аналіз якості продукції і її конкурентоспроможності.

Сертифікація продукції. Аналіз сортності продукції. Вплив браку у виробництві на випуск продукції. Аналіз реклаमाцій.

6.4. Аналіз комплектності продукції і ритмічності роботи підприємства.

Поняття комплектності продукції. Методи аналізу комплектності продукції підприємства. Методи оцінювання ритмічності роботи підприємства. Узагальнення резервів збільшення випуску продукції.

6.5. Аналіз реалізації продукції.

Оцінювання обсягів і динаміки реалізації продукції і послуг. Аналіз виконання договірних зобов'язань із постачання. Характеристика взаємопов'язання показників випуску, відвантаження і реалізації продукції. Аналіз і оцінювання збуту окремих товарів. Узагальнення результатів аналізу виторгу від реалізації продукції. Підрахунок резервів збільшення реалізації продукції.

6.6. Особливості маркетингового аналізу.

Значення, завдання вивчення й оцінювання попиту на продукцію і послуги підприємства, а також місткості ринку для відновлення плану виробництва і реалізації продукції. Загальна схема і послідовність проведення аналізу. Система показників і фактори, що визначають рівень попиту на продукцію і послуги. Вивчення функцій кривих попиту, його цінової еластичності для прийняття управлінських рішень.

6.7. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Аналіз виторгу від експорту і факторів його зміни. Аналіз виконання зобов'язань із зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Оцінювання обсягів експортних постачань за асортиментом, окремим покупцям, групам країн, видам постачань і формам розрахунків. Оцінювання конкурентоспроможності підприємства на зовнішньому ринку й ефективності експортних операцій.

Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

7.1. Завдання аналізу трудових ресурсів.

Завдання і етапи аналізу трудових ресурсів підприємства. Джерела інформації. Система трудових показників і їхнє відображення в звітності з праці.

7.2. Аналіз забезпеченості виробництва трудовими ресурсами.

Склад, структура і динаміка трудових ресурсів підприємства. Аналіз чисельності промислово-виробничого персоналу. Плинність робочої сили і її причини. Форми і зміст перепідготовки кадрів.

7.3. Аналіз фонду робочого часу.

Оцінювання ефективності використання фонду робочого часу. Трудова і технологічна дисципліна як фактори, що впливають на величину цілозмінних і внутрішньозмінних витрат робочого часу. Розрахунок втрат у випуску продукції у зв'язку з допущеними втратами робочого часу. Виявлення втрат робочого часу у співвідношенні середньорічного, середньоденного і середньогодинного виробітку.

7.4. Аналіз продуктивності праці.

Продуктивність праці і способи її вимірювання. Середній виробіток одного робітника й одного працюючого. Розрахунок впливу зміни структури робочої сили на виробіток одного працюючого. Використовувані форми організації праці.

7.5. Аналіз фонду заробітної плати.

Аналіз складу, структури і динаміки фонду заробітної плати. Механізм утворення і використання фонду заробітної плати.

Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства

8.1. Завдання аналізу довгострокових активів підприємства.

Завдання і етапи аналізу довгострокових активів. Джерела інформації.

8.2. Аналіз забезпеченості підприємства основними виробничими фондами.

Загальне оцінювання стану основних фондів, їхня динаміка і структура, віковий склад, зношеність. Дострокове вибуття основних фондів. Надлишки, не використовуване устаткування і його вплив на обсяг виробництва. Показники забезпеченості підприємства устаткуванням, виробничими площами й іншими основними фондами. Оцінювання динаміки відновлення і модернізації основних фондів, фондоозброєність праці. Оцінювання інвестиційної діяльності підприємства. Особливості інвестиційного аналізу.

8.3. Аналіз використання устаткування за часом і за потужністю.

Аналіз використання фонду робочого часу устаткування. Різні способи вимірювання цього показника. Коефіцієнт змінності. Причини його зміни і шляхи підвищення. Розрахунок впливу на випуск продукції використання устаткування за часом і за потужністю. Аналіз використання енергетичного устаткування.

8.4. Аналіз фондівіддачі.

Фондовіддача як основний показник ефективності використання основних фондів. Вплив на зміну фондівіддачі зростання фондоозброєності і

продуктивності праці. Визначення впливу на фондівдачу співвідношення активної і пасивної частин основних виробничих фондів, екстенсивного й інтенсивного використання устаткування. Визначення резервів зростання обсягу продукції за рахунок більш ефективного використання основних виробничих фондів.

8.5. Аналіз використання виробничої потужності підприємства.

Поняття виробничої потужності підприємства. Баланс виробничої потужності та ефективності її використання.

8.6. Аналіз організаційно-технічного рівня (ОТР) виробництва.

Значення і завдання аналізу організаційно-технічного рівня виробництва, загальна схема аналізу і показники ОТР. Оцінювання динаміки показників рівня техніки, технології, організації виробництва, управління.

Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

9.1. Завдання аналізу матеріальних ресурсів.

Значення і завдання аналізу матеріальних ресурсів. Джерела інформації.

9.2. Аналіз забезпеченості виробництва матеріальними ресурсами.

Аналіз матеріально-технічного забезпечення виробництва. Придбання матеріалів, сировини через біржі, на аукціонах, торгах.

9.3. Аналіз матеріаломісткості продукції.

Характеристика показників ефективності використання матеріальних ресурсів у виробництві. Аналіз динаміки матеріаломісткості продукції підприємства і її найважливіших складових. Факторний аналіз матеріаломісткості продукції. Фактори зміни матеріаломісткості: стан техніки і технології, якість сировини і матеріалів, що перероблюються, нормативна база витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції, брак у виробництві, використання вторинної сировини. Оцінювання впливу матеріаломісткості на випуск продукції.

9.4. Аналіз виконання комплексних програм із ресурсозбереження.

Оцінювання ефективності проведених заходів щодо економії сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів. Вплив відходів на зміну матеріаломісткості і випуск продукції. Аналіз виконання завдання зі зниження норм витрати найважливіших видів матеріальних ресурсів.

Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції

10.1. Завдання аналізу витрат на виробництві.

Значення і завдання аналізу витрат на виробництво продукції. Джерела інформації про величину витрат на виробництво.

10.2. Аналіз витрат на 1 грн товарної продукції.

Характеристика показника витрат на 1 грн товарної продукції. Факторний аналіз показника.

10.3. Аналіз собівартості за елементами витрат і калькуляційними статтями.

Аналіз собівартості за елементами витрат. Динаміка і структура витрат. Аналіз собівартості за калькуляційними статтями. Угрупування витрат на виробництво і їх характеристика.

10.4. Аналіз прямих матеріальних витрат.

Аналіз матеріальних витрат на 1 грн товарної продукції. Факторний аналіз матеріальних витрат. Аналіз впливу прямих матеріальних витрат на собівартість продукції. Аналіз паливно-енергетичних витрат. Аналіз транспортно-заготівельних витрат.

10.5. Аналіз прямих трудових витрат.

Аналіз трудових витрат. Вплив на собівартість непродуктивних виплат із фонду заробітної плати.

10.6. Аналіз непрямих витрат.

Аналіз загальновиробничих і адміністративних витрат. Аналіз витрат від браку. Причини втиснення витрат від поправного і непоправного браку. Шляхи усунення цих витрат.

10.7. Аналіз калькуляцій найважливіших видів продукції.

Напрями аналізу калькуляції. Особливості аналізу собівартості найважливіших видів виробів.

10.8. Узагальнення результатів аналізу собівартості.

Визначення резерву зниження собівартості продукції.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекційні	практичні	самостійна робота		лекційні	практичні	самостійна робота
			підготовка до занять				підготовка до занять	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз								
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності	6	2	2	2	17	1	1	15
Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності	17	4	4	9	34	2	3	29
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення	8	2	2	4	20	1	1	18
Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	26	6	6	14	47	3	4	40
Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності	17	4	4	9	34	2	2	30
Змістовий модуль 2. Техніко-економічний аналіз								
Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції	17	4	4	9	34	2	2	30
Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	9	2	2	5	17	1	1	15
Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства економічної безпеки підприємства	9	2	2	5	17	1	1	15
Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	9	2	2	5	17	1	1	15
Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції	27	4	6	17	46	2	4	40
Підготовка до екзамену	15	–	–	15	15	–	–	15
Екзамен	2				8			
Усього	162	32	34	94	306	16	20	262

5. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів аналітичної роботи, а саме розрахунків економічних показників, оцінювання впливу факторів на них, пошуку резервів.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації чи ділові ігри. З метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, а також підведення підсумків з виставлянням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи.

У межах навчальної дисципліни з метою опанування студентами всіх видів економічних розрахунків практичні заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами чи питаннями. Перелік тем практичних занять наведений в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Теми практичних занять

Назва теми	Теми практичних занять	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз			
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності. Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності. Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення	Завдання 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності	8	Основна: [2; 3; 7; 9; 12]. Додаткова: [16; 21]
Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	Завдання 2. Аналіз активів і пасивів підприємства, його фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності, оборотності оборотних коштів та ділової активності	6	Основна: [2 – 5; 8, 10; 12 –14; 22]. Додаткова: [15; 17; 19; 21]

1	2	3	4
Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності	Завдання 3. Аналіз прибутковості підприємства	4	Основна: [2 – 5; 8; 10; 12 – 14]. Додаткова: [15; 17; 19; 20]
Змістовий модуль 2. Техніко-економічний аналіз			
Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції	Завдання 4. Аналіз асортименту і структури продукції, її якості та комплекtnості	4	Основна: [2; 3; 11; 12]. Додаткова: [16; 18]
Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Завдання 5. Аналіз стану, структури і динаміки робочої сили та ефективності її використання	2	Основна: [2; 3; 11; 12]. Додаткова: [16; 18]
Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства економічної безпеки підприємства	Завдання 6. Аналіз наявності, руху і технічного стану основних засобів та ефективності їх використання	2	Основна: [1 – 3; 11; 12]. Додаткова: [16; 18]
Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Завдання 7. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів	2	Основна: [1 – 3; 11; 12]. Додаткова: [16; 18]
Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції	Завдання 8. Аналіз прямих і непрямих витрат на виробництво продукції	6	Основна: [2; 3; 11; 12]. Додаткова: [16; 18]
Усього		34	

5.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Тема практичного заняття 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності

Тести

1. Що є об'єктом аналізу господарської діяльності:
 - а) економічні результати господарської діяльності;
 - б) причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів, які знаходять відображення в системі економічної інформації;
 - в) ефективність використання ресурсів підприємства;
 - г) власний варіант відповіді?

2. Що є предметом аналізу господарської діяльності:
- а) економічні результати господарської діяльності;
 - б) причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів;
 - в) ефективність використання ресурсів підприємства;
 - г) власний варіант відповіді?
3. Що є завданнями аналізу господарської діяльності:
- а) підвищення науково-економічної обґрунтованості бізнес-планів, бізнесів-процесів і нормативів (у процесі їх розроблення);
 - б) об'єктивне та всебічне дослідження виконання бізнес-планів, бізнесів-процесів і дотримання нормативів (за даними обліку та звітності);
 - в) визначення результативності використання виробничих ресурсів;
 - г) контроль за здійсненням комерційного розрахунку;
 - д) виявлення і вимірювання внутрішніх резервів (на всіх стадіях виробничого процесу);
 - е) перевірка оптимальності управлінських рішень;
 - є) власний варіант відповіді?
4. Ретроспективний аналіз проводиться:
- а) до моменту здійснення господарських операцій;
 - б) після здійснення господарських операцій;
 - в) власний варіант відповіді.
5. Оперативний аналіз здійснюється:
- а) перед прийняттям рішення про здійснення господарських операцій;
 - б) після виконання господарських операцій;
 - в) за декілька попередніх звітних періодів;
 - г) власний варіант відповіді.
6. За просторовою ознакою можна виокремити:
- а) періодичний аналіз;
 - б) ретроспективний аналіз;
 - в) міжгосподарський аналіз;
 - г) факторний аналіз;
 - д) техніко-економічний аналіз;
 - е) внутрішньогосподарський аналіз;
 - є) власний варіант відповіді.
7. Комплексний і тематичний аналіз належить до класифікаційної групи, що виокремлює:
- а) за змістом програм;
 - б) за суб'єктами;

- в) за періодичністю проведення;
- г) за ознакою часу;
- д) власний варіант відповіді.

Завдання 1. Необхідно: визначити результативний показник; виявити вплив факторів на зміну результативного показника; зробити відповідні висновки; визначити позитивні та негативні зміни факторів, з'ясувати їх причини та резерви господарювання. Вихідна інформація наведена в табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Вихідні дані

Показники	Минулий рік		Звітний рік	
	план	факт	план	факт
Обсяги виробництва, тис. грн	6 675	6 586	6 592	6 729
Середньорічна вартість основних засобів виробничого призначення, тис. грн	10 889	10 849	10 879	10 839

Завдання 2. Необхідно встановити втрати у випуску продукції за рахунок неповного використання фонду робочого часу роботи устаткування і зробити висновки. Вихідна інформація наведена в табл. 5.3.

Таблиця 5.3

Вихідні дані

Показники	План	Факт
1. Термін роботи верстатів, тис. год	325	300
2. Випуск продукції, тис. грн	8 360	8 420

Завдання 3. Необхідно визначити вплив чинників на середньорічну продуктивність працівника і зробити висновки. Дані наведені в табл. 5.4

Таблиця 5.4

Вихідні дані

Показники	План	Факт
1. Питома вага робітників у загальній чисельності працівників	0,78	0,75
2. Середньорічна продуктивність праці робітника, грн	6 573	6 800

Завдання 4. Установити вплив на випуск продукції зміни чисельності робітників та продуктивності їх праці, якщо відома чисельність робітників за базовим періодом 825, за звітом – 820, продуктивність праці відповідно, – 35 грн та 41 грн за зміну за умови однозмінного режиму роботи.

Завдання 5. Встановити вплив на середньогодинну продуктивність праці працівників зміни питомої ваги робітників у складі працюючих та середньогодинної продуктивності праці робітників. Дані наведені в табл. 5.5

Таблиця 5.5

Вихідні дані

Показники	Базова	Звітна
Продуктивність робітників, грн	5,2	5,5
Чисельність працюючих, осіб	340	349
у тому числі робітників	190	178

Завдання 6. Встановити загальне відхилення фактичного рівня від планового за продуктивністю праці працюючих, у тому числі за рахунок зміни питомої ваги робітників, середньої кількості відпрацьованих днів одним робітником, тривалості робочого дня, енергоозброєності праці робітників, випуску продукції в 1 тис. квт/год електроенергії, яка використовується. Зробити висновки. Вихідні дані наведені в табл. 5.6.

Таблиця 5.6

Вихідні дані

Показники	План	Факт
Середньорічна продуктивність праці одного працюючого, грн	16 780	17 150
Середньооблікова чисельність, осіб		
а) працюючих	5 080	5 050
б) робітників	3 570	3 520
Кількість відпрацьованих людино-днів, тис.	950	930
Кількість відпрацьованих людино-годин, тис.	7 470	7 210
Використано електроенергії, тис. квт/год	24 660	28 640

Завдання 7. Визначити вплив факторів на випуск продукції і зробити висновки. Дані наведені в табл. 5.7.

Таблиця 5.7

Вихідні дані

Показники	За планом	За фактом
1. Середня тривалість робочого дня, год	8,0	7,7
2. Чисельність робітників, осіб	20	22
3. Кількість днів роботи 1 робітником за рік, дні	237	220
4. Середньогодинна продуктивність праці, грн	5,2	5,5

Тема практичного заняття 2. Аналіз активів і пасивів підприємства, його фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності

Завдання 1. Пов'язати групи активів і пасивів, наведених у табл. 5.8, з характеристикою та проставити ліворуч від номера відповідну літеру. Пояснити, коли баланс підприємства є абсолютно ліквідним, навести порядок проведення комплексного оцінювання ліквідності балансу підприємства.

Таблиця 5.8

Активи і пасиви

Група активів	Характеристика	Група пасивів	Характеристика
1. Високоліквідні	А. Кредиторська заборгованість	5. Найтерміновіші	Д. Власний капітал
2. Швидколіквідні	Б. Поточні зобов'язання і забезпечення	6. Короткострокові	Е. Дебіторська заборгованість
3. Повільноліквідні	В. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	7. Довгострокові	Є. Необоротні активи
4. Важколіквідні	Г. Запаси	8. Постійні	Ж. Гроші та їх еквіваленти

Завдання 2. Визначити стан дебіторської заборгованості підприємства; проаналізувати структуру дебіторської заборгованості за контрагентами та за строками виникнення; зробити висновки. Вихідна інформація наведена в табл. 5.9.

Таблиця 5.9

Вихідні дані, тис. грн

Контрагенти	Загальна сума	Поточний місяць	30 – 60 днів	61 – 90 днів	91 – 120 днів	Більше 120 днів
ТОВ "Альфа"	14 900	3 550	7 500	1 850		2 000
ТОВ "Космос"	5 000	2 440	2 560			
ТОВ "Ліра"	12 500	4 520	4 200	1 580	2 200	

Завдання 3. За даними балансу встановити наявність власних оборотних коштів. Визначити вплив чинників на зміну суми власних оборотних активів і проаналізувати динаміку зміни цих активів. Обчислити коефіцієнти автономії, маневреності, фінансового ризику, використовуючи дані табл. 5.10.

Таблиця 5.10

Вихідні дані, тис. грн

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	%
Власний капітал	23 600	31 670		
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	520	310		
Усього джерел власних коштів				
Необоротні активи	17 300	24 285		
Наявність власних обігових коштів				

Тема практичного заняття 3. Аналіз прибутковості підприємства

Завдання 1. Провести факторний аналіз валового прибутку підприємства будь-яким із відомих вам способів; визначити та охарактеризувати причини, які, на ваш погляд, спричинили зміни чинників, що розглядаються; зробити відповідні висновки. Дані наведені в табл. 5.11.

Таблиця 5.11

Вихідні дані, тис. грн

Показники	План	План, перерахований на фактичний обсяг реалізації	Факт
Чистий дохід	1 855,2	1 868	1 899
Собівартість реалізованої продукції	1 682,0	1 791	1 772
Валовий прибуток	?	?	?

Завдання 2. Необхідно провести факторний аналіз валової рентабельності продажу за даними табл. 5.12

Таблиця 5.12

Вихідні дані

Показники	Базовий період	Фактично за базовими цінами і витратами	Фактичний період
Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн	9 830	9 750	9 420
Валовий прибуток від реалізації продукції, тис. грн	870	850	810
Валова рентабельність продажу, %			

Завдання 3. Необхідно провести факторний аналіз рентабельності виробничих фондів за даними табл. 5.13.

Таблиця 5.13

Вихідні дані

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення
Чистий прибуток, тис. грн	350	390	
Середньорічна величина виробничих фондів, тис. грн	2 670	2 680	
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	1 366	1 234	
Рентабельність виробничих фондів, %			
Коефіцієнт оборотності середньорічної вартості виробничих фондів			
Чиста рентабельність продажу, %			

Завдання 4. За даними, які наведені в табл. 5.14, необхідно провести факторний аналіз рентабельності власного капіталу. Зробити висновки.

Таблиця 5.14

Вихідні дані

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)			
			загальне	у т. ч. за рахунок		
				$P_{\text{прод}}$	O_a	K_3
1	2	3	4	5	6	7
1. Чистий прибуток, тис. грн	829,2	915,8		*	*	*
2. Виручка від реалізації, тис. грн	4 854,0	5 118,0		*	*	*

1	2	3	4	5	6	7
3. Сукупний капітал, тис. грн	8 338,0	8 524,0		*	*	*
4. Власний капітал, тис. грн	4 278,0	4 564,0		*	*	*
5. Рентабельність власного капіталу, %						
6. Рентабельність продажу ($P_{\text{прод}}$), %				*	*	*
7. Коефіцієнт оборотності капіталу (O_a)				*	*	*
8. Коефіцієнт фінансової залежності (K_3)				*	*	*

Тема практичного заняття 4. Аналіз асортименту і структури продукції, її якості та комплектності

Завдання 1. Необхідно проаналізувати асортимент виготовленої продукції; пояснити поняття "асортимент"; визначити структурні зміни в асортименті; зробити висновки стосовно спеціалізації підприємства; встановити процент виконання плану з асортименту (двома способами); зробити відповідні висновки.

Вихідна інформація наведена в табл. 5.15

Таблиця 5.15

Вихідні дані

Асортимент	Обсяг виробництва в порівняльних цінах, тис. грн	
	минулий рік	звітний рік
Костюми жіночі	175	155
Блузи	105	109
Спідниці	111	109
Сукні	140	138
Пальто	189	190
Разом	?	?

Завдання 2. Визначити зміни у випуску продукції за рахунок сортності, якщо відомі такі дані: фактичний випуск продукції – 385 тис. грн; плановий коефіцієнт сортності – 0,93; фактичний коефіцієнт сортності – 0,96.

Завдання 3. Визначити коефіцієнт ритмічності випуску та втрати випуску продукції за даними, наведеними в табл. 5.16.

Вихідні дані

Декади	Випуск продукції, тис. грн	
	за графіком	фактично
I	30,0	18,0
II	35,0	22,0
III	35,0	60,0

Завдання 4. Необхідно: проаналізувати динаміку відсотка браку, відсотка збитків від браку і розрахувати резерви зростання обсягу продукції за умови недопущення браку; зробити відповідні висновки. Вихідна інформація наведена в табл. 5.17.

Таблиця 5.17

Вихідні дані, тис. грн

Показники	Минулий рік	Звітний рік
Випуск продукції	3 580	4 200
Фактична виробнича собівартість продукції	2 800	2 990
Величина остаточного браку продукції	80	85
Затрати на виправлення браку	15	6
Сума вирахувань із зарплати винуватців браку	4	2
Суми, утримані з постачальників	6	5
Брак за ціною можливого використання	7	8

Завдання 5. Необхідно визначити відсоток виконання плану з комплектності випуску деталей за такими даними. Виріб "А" складається з трьох деталей (1, 2, 3), у тому числі для його повної комплектності необхідно деталей: 1 – 5 шт., 2 – 3 шт., 3 – 4 шт. Фактично випущено деталей: 1 – 390 шт., 2 – 270 шт., 3 – 410 шт. План випуску виробу "А" – 90 шт.

Тема практичного заняття 5. Аналіз складу, структури і динаміки робочої сили та ефективності її використання

Завдання 1. Необхідно оцінити вплив основних факторів на відхилення фактичного фонду оплати праці за звітній рік від минулого, використовуючи табл. 5.18.

Вихідні дані

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення		
			усього	у тому числі за рахунок	
				чисельності	середньої зарплати
Фонд оплати праці ПВП – усього, тис. у тому числі робітників, тис. грн					
Середньооблікова чисельність ПВП, у тому числі робітників	130	140			
Середньорічна заробітна плата одного працюючого, грн,	15 440	15 620			
одного робітника, грн	18 670	18 970			

Завдання 2. Встановити вплив на середньогодинну продуктивність праці працівників зміни питомої ваги робітників у складі працюючих та середньогодинної продуктивності праці робітників, табл. 5.19.

Таблиця 5.19

Вихідні дані

Показники	Базова	Звітна
Продуктивність робітників, грн	6,2	6,5
Чисельність працюючих, осіб	560	549
у тому числі робітників	190	178

Завдання 3. Необхідно встановити вплив факторів на фонд робочого часу, використовуючи дані табл. 5.20. Зробити висновки.

Таблиця 5.20

Вихідні дані

Показники	Минулий рік	Звітний рік		Відхилення	
		план	факт	від минулого року	від плану
Середньорічна чисельність робітників, осіб	1 600	1 600	1 650		
Відпрацьовано за рік одним робітником днів, дні	240	240	230		
Середня тривалість робочого дня, год	7,5	7,95	7,8		
Фонд робочого часу, год					

Тема практичного заняття 6. Аналіз наявності, руху і технічного стану основних засобів та ефективності їх використання

Завдання 1. Зіставити відсоток зростання питомої собівартості, собівартості виробу та його оптової ціни та зробіть висновки про ефективність виробу (моделі). Дані наведені в табл. 5.21.

Таблиця 5.21

Вихідні дані

Показники	Стара модель	Нова модель
Собівартість, грн	3 000	3 500
Строк служби, роки	10	12
Оптова ціна, грн	3 450	4 140

Завдання 2. Визначити тенденцію динаміки середнього віку обладнання у цеху, використовуючи такі дані табл. 5.22 про кількість та вік встановленого обладнання в механічному цеху заводу.

Таблиця 5.22

Вихідні дані

Показники	На початок року	На кінець року
Кількість встановленого обладнання	215	220
у тому числі металоріжуче обладнання	207	210
з нього функціонують		
до 5 років	60	61
від 5 до 10 років	82	80
від 10 до 20 років	43	45
більше 20 років	22	24

Завдання 3. Визначити зміну у випуску продукції у зв'язку зі зміною коефіцієнта змінності за такими даними: випуск товарної продукції у звітному періоді – 596 тис. грн; коефіцієнт змінності роботи устаткування у базовому періоді 1,35, у звітному – 1,24.

Завдання 4. Проаналізувати ефективність використання одиниці обладнання. Розрахуйте вплив екстенсивних та інтенсивних чинників на випуск продукції, використовуючи дані табл. 5.23.

Таблиця 5.23

Вихідні дані

Показники	Звітний рік		Відхилення (+, -)
	план	факт	
Випуск продукції, тис. грн	36 700	36 900	
Кількість верстатів, шт.	520	532	
Кількість відпрацьованих верстато-годин, тис.	995	1 060	
Середній виробіток 1 верстатом, тис. грн			
Середній виробіток у 1 верстато-годину, тис. грн			

Завдання 5. Проаналізувати ефективність використання одиниці обладнання. Розрахуйте вплив екстенсивних та інтенсивних факторів на випуск продукції, використовуючи дані табл. 5.24.

Таблиця 5.24

Вихідні дані

Показники	Звітний рік		Відхилення (+, -)
	план	факт	
Випуск продукції, тис. грн	36 894	36 851	
Кількість верстатів, шт.	530	552	
Кількість відпрацьованих верстато-годин, тис. год	993	1 052	
Середній виробіток 1 верстатом, тис. грн			
Середній виробіток у 1 верстато-годину, тис. грн			

Завдання 6. Визначити забезпеченість підприємства основними фондами й обладнання, використовуючи табл. 5.25.

Таблиця 5.25

Вихідні дані

Показники	Минулий рік	Звітний період		Відхилення		
		потреба	факт	від минулого року	від потреби	
					сума	%
1	2	3	4	5	6	7
Середньорічна вартість виробничих основних фондів – усього, тис. грн, у тому числі активна частина	20 400	22 803	21 508			
	10 059	11 267	10 307			
Кількість робітників у найбільшу зміну, осіб	917	905	910			

Закінчення табл. 5.25

1	2	3	4	5	6	7
Озброєність праці, тис. грн а) загальна б) технічна						
Верстати – усього одиниць, у тому числі з терміном служби до 10 років	1 126 82	989 34	975 42			

Завдання 7. Необхідно розрахувати показники фондівіддачі основних засобів та фондомісткості продукції; провести факторний аналіз: визначити вплив на рівень фондівіддачі промислово-виробничих засобів питомої ваги активної частини основних засобів і фондівіддачі активної частини основних засобів; зробити відповідні висновки. Вихідна інформація наведена в табл. 5.26.

Таблиця 5.26

Вихідні дані

Показники	Одиниці вимірювання	I півріччя	II півріччя
Обсяг товарної продукції	тис. грн	2 500	2 250
Середньорічна вартість основних промислово-виробничих засобів	тис. грн	3 895	3 905
у тому числі активної частини основних засобів	тис. грн	2 111	2 139
Питома вага активної частини засобів	%		
Фондовіддача промислово-виробничих засобів	грн		
Фондовіддача активної частини засобів	грн		

Тема практичного заняття 7. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів

Завдання 1. Визначити вплив зміни залишків листової сталі на кінець року на випуск продукції за такими даними табл. 5.27.

Таблиця 5.27

Вихідні дані

Показники	План	Звіт
Випуск продукції, тис. грн	3 200	3 270
Залишок на початок періоду, т	130	130
Отримано, т	1 250	1 220
Витрачено, т	1 300	1 310

Завдання 2. Визначити ситуацію, яка склалася на підприємстві у зв'язку зі зміною матеріаломісткості та витрат матеріальних ресурсів. Установити вплив цих факторів на випуск продукції. Вихідна інформація наведена в табл. 5.28.

Таблиця 5.28

Вихідні дані

Показники	План	Звіт
Випуск продукції, тис. грн	1 900	2 050
Витрати матеріальних ресурсів, тис. грн	1 650	1 720

Завдання 3. Визначити вплив зміни залишків сировини на кінець періоду на випуск продукції за даними табл. 5.29.

Таблиця 5.29

Вихідні дані

Показники	План	Звіт
Випуск продукції, тис. грн	2 800	2 900
Отримано сировини, т	1 900	1 080
Витрати сировини, т	1 100	1 070

Завдання 4. Необхідно визначити загальні показники матеріаломісткості та матеріаловіддачі продукції; виявити коло факторів, що впливають на рівень загального показника матеріаломісткості товарної продукції, розрахувати їх вплив; зробити відповідні висновки. Вихідна інформація наведена в табл. 5.30.

Таблиця 5.30

Вихідні дані

Показники	I півріччя	II півріччя
Матеріальні витрати, тис. грн	2 350	2 410
Товарна продукція, тис. грн	2 630	2 710
Матеріаломісткість товарної продукції, грн	?	?
Матеріаловіддача товарної продукції, грн	?	?

Тема практичного заняття 8. Аналіз прямих і непрямих витрат на виробництво продукції

Завдання 1. Розрахувати показник витрат на 1 грн товарної продукції та визначити причини змінення цього показника за такими даними,

тис. грн: собівартість товарної продукції (за планом – 350; фактично – 360); товарна продукція в оптових цінах (за планом – 410; фактично, у діючих цінах – 440).

Завдання 2. Охарактеризувати структуру витрат на виробництво продукції, використовуючи дані табл. 5.31.

Таблиця 5.31

Вихідні дані

Елементи витрат	Питома вага у минулому році	Витрати				Відхилення	
		за планом		фактично		від минулого року	від плану
		сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
Матеріальні затрати	35	1 873			38,0		
Витрати на оплату праці	12	642			13,0		
Відрахування на соціальні заходи	30	1 605			30,0		
Амортизація	16	600			11,0		
Інші операційні витрати	7	630			8,0		
Усього витрат на виробництво				5 896			

Завдання 3. Обчислити вплив факторів на відхилення фактичної суми матеріальних витрат від планової в собівартості продукції, використовуючи табл. 5.32.

Таблиця 5.32

Вихідні дані

Стаття витрат	За планом	Фактичний обсяг і асортимент			Відхилення			
		за плановими нормами та плановою структурою	за плановими нормами та фактичною структурою	фактично	усього	у тому числі за рахунок		
						обсягу випуску продукції	структури	рівня витрат
Сировина та матеріали, за мінусом відходів	2 081		2 058	2 100				
Куповані напівфабрикати	2 046		2 040	1 080				

Примітка. Виконання плану випуску продукції 102,5 %.

Завдання 4. Визначити вплив факторів норм і цін на матеріальні витрати у собівартості виробу, якщо відомо, що базова величина норми витрат матеріалу на одиницю продукції – 10 кг, звітна – 9 кг, ціна 1 кг матеріалу становить, відповідно, 75 і 80 грн.

Завдання 5. Визначити зростання собівартості за рахунок понадпланових зворотних відходів за такими даними (табл. 5.33).

Таблиця 5.33

Вихідні дані

Показники	План	Звіт
Зворотні відходи	10	15
Вартість відходів за ціною сировини	–	60

6. Індивідуальне завдання

Індивідуальні завдання – це різновид самостійної роботи, яка визначається як навчальна діяльність студента, спрямована на вивчення і оволодіння матеріалом навчальної дисципліни без посередницької участі викладача. Характерними ознаками індивідуальної роботи є наявність завдання і цільової установки на його виконання.

Підготовка індивідуального завдання передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх під час вирішення конкретних виробничих ситуацій; розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою індивідуального завдання.

Виконання студентом індивідуального завдання має бути підпорядковане певним вимогам, а саме таким, як:

1) *розвиток мотиваційної установки.* Мотиваційна установка – вироблення в особі внутрішньої потреби в постійній самостійній роботі і, головне, досягнення певних результатів задоволення цієї потреби;

2) *систематичність і безперервність.* Тривала перерва в роботі з навчальним матеріалом негативно впливає на засвоєння знань, спричиняє втрату логічного зв'язку з раніше вивченим. Не систематичність самостійної роботи унеможливорює досягнення високих результатів

у навчанні. Тому студент повинен звикнути працювати над навчальним матеріалом постійно, не випускати з поля зору жодної з дисциплін, вміло поєднувати їх вивчення;

3) *послідовність у роботі*. Послідовність означає чітку упорядкованість, черговість етапів роботи. Не закінчивши вивчення однієї книги, не можна братися за іншу, далі за третю. Розкиданість і безсистемність читання породжують поверховість знань, унеможливають тривале запам'ятовування прочитаного.

Під час читання конспекту лекцій, монографій, підручників, статей, навчального посібника не повинно залишатися нічого нез'ясованого. Не розібравшись хоча б в одному елементі системи міркувань автора книги, студент не зможе надалі повноцінно засвоювати навчальний матеріал;

4) *правильне планування самотійної роботи, раціональне використання часу*. Чіткий план допоможе раціонально структурувати виконання індивідуального завдання, зосередитися на найсуттєвіших питаннях.

Завдання припускає наявність таких елементів наукового дослідження: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження; теоретичного використання передової сучасної методології і наукових розробок; наявність елементів творчості.

Студент у процесі роботи виробляє власний стиль, взявши до його основи наукову організацію праці. Економії часу сприяють знання основ комп'ютерної грамотності, бібліографії, система забезпечення обов'язковою літературою, вміння використовувати відповідні методи, способи і прийоми роботи.

Індивідуальна робота сприяє формуванню у студентів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому фахівцю. Вона виховує у студентів стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, випробовує його сили, перевіряє волю, дисциплінованість тощо.

Студент виконує завдання у формі есе. Есе студента – це самотійна письмова робота на тему, запропоновану викладачем (тема може бути запропонована й студентом, але обов'язково повинна бути погоджена з викладачем). Ціль есе полягає в розвитку навичок самотійного творчого мислення й письмового викладу власних думок.

Тематика есе обговорюється з викладачем.

7. Самостійна робота

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності (2 год)

1. Роль аналізу господарської діяльності в зміцненні і підвищенні економічного потенціалу підприємства.

2. Узагальнення точок зору вчених-економістів стосовно предмета й об'єкта аналізу господарської діяльності.

Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності (9 год)

1. Використання методів детермінованого факторного аналізу.

2. Виконання індивідуального навчального завдання.

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення (4 год)

1. Класифікація видів та напрямів аналізу господарської діяльності.

2. Система економічної інформації як база даних для аналізу.

3. Значення автоматизації збору й аналізу економічної інформації.

Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства (14 год)

1. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства.

2. Основні умови стабілізації фінансового стану підприємства.

3. Виконання індивідуально-навчального завдання "Аналіз фінансового стану підприємства" (бази практики).

Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності (9 год)

1. Система показників рентабельності.

2. Розподіл чистого прибутку підприємства.

Змістовий модуль 2. Техніко-економічний аналіз

Тема 6. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг (9 год)

1. Система показників і фактори, що визначають рівень та продукцію і послуги.

2. Аналіз виторгу від експорту і фактори його зміни.

3. Виконання індивідуально-навчального завдання "Аналіз виробництва і реалізації продукції та ефективності використання виробничих ресурсів підприємства".

Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці (5 год)

1. Джерела інформації для аналізу трудових ресурсів.
2. Форми організації праці і їх вплив на трудові показники.

Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства (5 год)

1. Аналіз модернізації основних фондів.
2. Оцінювання інвестиційної діяльності підприємства.
3. Аналіз використання виробничого потенціалу підприємства.

Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання (5 год)

1. Аналіз виконання комплексних програм із ресурсозбереження.
2. Оцінювання ефективності проведених заходів щодо економії сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів.

Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції (17 год)

1. Аналіз паливно-енергетичних витрат.
2. Особливості аналізу собівартості найважливіших видів виробів.

8. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності

1. Що становить аналіз господарської діяльності і яка його роль в управлінні виробництвом?
2. Що є предметом аналізу господарської діяльності?
3. У чому полягає мета і завдання аналізу господарської діяльності?

Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності

1. Що становить метод аналізу господарської діяльності?
2. Які ви знаєте прийоми аналізу господарської діяльності?
3. У чому сутність способу ланцюгових підстановок?
4. Які особливості прийому порівнянь і методу балансових пов'язувань?

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення

1. Як класифікують види аналізу?
2. Що слугує інформаційною базою для проведення аналізу господарської діяльності?
3. Як організується аналітична робота на підприємстві?

Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства

1. Яке поняття фінансового стану підприємства, його завдання і джерела аналізу?
2. Охарактеризуйте баланс підприємства, його зміст.
3. Дайте характеристику майна підприємства і джерел його придбання.
4. У чому полягає оцінювання фінансової стійкості підприємства?
5. Як відбувається аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства? Які є показники ліквідності?
6. Як відбувається аналіз формування і використання власних оборотних коштів підприємства?
7. У чому полягає аналіз оборотності оборотних коштів?
8. У чому полягає аналіз грошових потоків?

Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності

1. У чому полягає аналіз валового прибутку?
2. У чому полягає аналіз чистого прибутку?
3. У чому полягає аналіз показників рентабельності?

Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції

1. Як відбувається виявлення резервів зростання обсягу реалізації продукції за рахунок скорочення надпланових залишків нереалізованої продукції?
2. У чому полягає аналіз асортименту продукції, що випускається?
3. У чому полягає аналіз структури продукції, що випускається?
4. У чому полягає аналіз якості продукції, що випускається, і її конкурентоспроможність?
5. У чому полягає аналіз сортності продукції?
6. Як відбувається аналіз браку на виробництві?
7. Які існують методи оцінювання ритмічності виробництва продукції?
8. Як відбувається аналіз комплектності продукції?

Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

1. Як відбувається аналіз чисельності і руху робочої сили?
2. Як відбувається аналіз використання фонду робочого часу?
3. Як відбувається аналіз продуктивності праці?
4. Як відбувається аналіз трудомісткості продукції?
5. Як відбувається аналіз формування і використання фонду заробітної плати?

Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства

1. У чому полягає аналіз складу і динаміки основних фондів?
2. У чому полягає аналіз технічного стану основних фондів?
3. У чому полягає аналіз ефективності модернізації устаткування?
4. У чому полягає аналіз використання устаткування за часом і потужністю?
5. У чому полягає аналіз фондіввіддачі?
6. Охарактеризуйте оцінювання впливу структури основних фондів на фондіввіддачу.
7. Дайте визначення комплектного резерву випуску продукції.
8. Як відбувається аналіз виробничої потужності підприємства?
9. Як здійснюється аналіз організаційно-технічного рівня виробництва?

Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

1. У чому полягає аналіз зворотних відходів і їхнього впливу на випуск продукції?
2. У чому полягає аналіз матеріаломісткості продукції?
3. Яке визначення впливу зміни матеріаломісткості продукції на випуск продукції?
4. У чому полягає аналіз організації матеріально-технічного забезпечення виробництва?
5. У чому полягає аналіз нормативної бази підприємства за витратою матеріалів?
6. Які основні напрями зниження матеріаломісткості продукції?

Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції

1. Як відбувається аналіз витрат на 1 грн товарної продукції?
2. Як відбувається аналіз структури витрат на виробництво продукції?

3. Як відбувається аналіз матеріальних витрат на 1 грн товарної продукції?
4. Дайте характеристику оцінювання впливу поворотних відходів на величину собівартості.
5. У чому полягає аналіз транспортно-заготівельних витрат?
6. У чому полягає аналіз матеріальних витрат у собівартості виробів?
7. У чому полягає аналіз трудових витрат?
8. У чому полягає аналіз трудових витрат у собівартості виробу?
9. У чому полягає аналіз загальновиробничих витрат?
10. Охарактеризуйте аналіз калькуляції найважливіших видів виробів.
11. Охарактеризуйте аналіз інших витрат у складі собівартості продукції.
12. Дайте визначення зведеного резерву зниження собівартості продукції.

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що внесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

- 2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів і методик у виробничу практику).

Індивідуально-консультативна робота з практичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання);

- 2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

- 1) індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;

- 2) підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;

- 3) підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

10. Методи навчання

Під час викладання дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як проблемні лекції, робота в малих групах, кейс-метод, презентація та ін.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності	Проблемна лекція з питання "Трансформація аналізу господарської діяльності в сучасних умовах"
Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності	Міні-лекція з питань "Сучасна методика аналізу господарської діяльності і її структурні елементи", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення	Міні-лекція з питань "Особливості функціонально-вартісного аналізу", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	Проблемна лекція "Особливості аналізу фінансового стану господарюючих суб'єктів в умовах ринку"
Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності	Міні-лекція з питання "Аналіз та оцінювання виробничого і фінансового левериджу", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 6. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг	Проблемна лекція з питання "Особливості проведення маркетингового аналізу"
Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Міні-лекція з питання "Аналіз соціальної захищеності членів працюючого колективу", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства	Проблемна лекція з питання "Аналіз ефективності використання нематеріальних активів"
Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Міні-лекція "Основні напрями ресурсозбереження", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції	Проблемна лекція з питання "Фактори зниження витрат на виробництво в сучасних умовах"

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів із роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виокремленням головних висновків із питань, що розглядаються. Під час викладання лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. У ході цього лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді. Наприклад, під час викладання теми "Аналіз фінансового стану підприємства" пропонується більш детально зупинитися на розгляді питання "Аналіз фінансової стійкості підприємства". Проблемне питання доцільно сформулювати таким чином: "Міжнародний досвід аналізу фінансової стійкості підприємства і можливості його використання в Україні".

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. У процесі викладання лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати під час розв'язання проблеми.

Міні-лекції передбачають викладання навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції за вказаними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності подати викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді.

На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб, пробуджує у студента активність та увагу під час сприйняття матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу у ході відтворення інформації, яку він одержав від викладача.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для

участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (у разі використання проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (у разі використання міні-лекцій) студентів пропонується об'єднувати у групи по 5 – 6 осіб та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань. Однією з позитивних рис презентації та її переваг під час використання в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти у ході роботи у певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Наприклад, під час розгляду такого питання, як "Аналіз реалізації продукції", що розглядається в межах теми "Аналіз виробництва і реалізації продукції", пропонується не тільки охарактеризувати послідовність оцінювання резервів реалізації продукції, а ще й висвітити напрями вивчення ринку збуту продукції.

Кейс-метод – це метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивченні навчального матеріалу.

11. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів ураховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів

навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти екзамен, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- оцінювання виконання завдань за темами;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі письмової контрольної роботи.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання завдань.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

уміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної

дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань і ступеня опанування студентами компетентностей.

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.

Завдання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **уважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної *"Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою.

Зразок завдання до поточного контролю

Завдання 1. Необхідно: визначити вплив зворотних відходів на величину собівартості продукції; розрахувати можливий резерв зниження собівартості. Вихідна інформація наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Вихідні дані

Показники	Звітний рік	
	план	факт
Сировина і матеріали	5 000	4 990
Зворотні відходи за ціною:		
• можливого використання	100	150
• сировина	X	750

Завдання 2. Необхідно: визначити структуру виробничої програми, який вид продукції займає найбільшу, а який найменшу питому вагу; проаналізувати виконання плану асортименту продукції (результати аналізу занести до таблиці), використовуючи такі способи розрахунку: за середнім процентом асортиментності; за найменшим процентом; за питомою вагою у загальному переліку назв виробів, за якими виконано план випуску продукції; розкрити причини недовиконання плану за асортиментом; вказати, які з причин зовнішніми, а які внутрішніми; зробити відповідні висновки.

Вихідна інформація наведена в табл. 2 і 3.

Таблиця 2

Вихідні дані

Вид продукції	Обсяг виробництва, тис. грн	
	план	факт
Нерудні будівельні матеріали:		
• щебінь	298,9	305,2
• камінь будовий	28,2	32,5
• декоративний пісок	75,3	45,3
• посипка рубероїдна	21,5	15,5
облицювальні вироби з граніту	253,6	263,2
Блоки гранітні	301,2	255,5
Разом	?	?

Вихідні дані

Вид продукції	Обсяг виробництва				у рахунок асортименту, тис. грн	Виконання плану, %
	план		факт			
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		

Завдання 3. Необхідно: визначити, які саме рішення та за яких ситуацій прийняли б ви як управлінець. Визначивши причини та ступінь відхилення цін на сировину та матеріали, ви можете прийняти такі рішення: підвищити ціни на продукцію; замінити компоненти в продукції на більш дешеві; змінити метод виробництва або технічні вимоги; розпочати програму зі скорочення витрат.

Разом із тим ви не можете контролювати зміни цін на матеріали, якщо підвищення цін відбувається через інфляцію, нестачу матеріалів або коли виконуються термінові замовлення покупців, що компенсують собівартість, яка збільшується.

Викладач

_____ (підпис)

Кожне завдання модульного контролю оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: стереотипне завдання – 3 бали; діагностичне завдання – 4 бали; евристичне завдання – 5 балів. Максимальна оцінка – 12 балів.

Проведення підсумкового письмового екзамену

Студент допускається до екзамену, якщо він набрав не менш 35 балів за результатами поточного контролю знань. Екзамен здійснюється у письмовій формі за екзаменаційними білетами. Екзаменаційний білет складається зі стереотипного, двох діагностичних та евристичного завдань. Відведений час на виконання завдання – 90 хвилин. Використання довідкової літератури під час виконання роботи не дозволяється. Для розрахункових процедур дозволено використання виключно калькулятора.

Зразок екзаменаційного завдання

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

Напрямок підготовки 6.030509 "Облік і аудит". Семестр VII
Навчальна дисципліна "Аналіз господарської діяльності"

ВАРІАНТ

Завдання 1. Установити вплив на випуск продукції зміни чисельності робітників та їх продуктивності праці, якщо відома чисельність робітників за базовим періодом 925, за звітним 930, продуктивність праці відповідно – 45 грн та 51 грн за зміну під час однозмінного режиму роботи.

Завдання 2. Проаналізувати динаміку витрат на обслуговування виробництва та управління підприємством порівняно з темпами зміни обсягу продукції (табл. 1). Зробити висновки.

Таблиця 1

Вихідні дані

Показники	Минулий рік	Звітний рік		Відхилення, %	
		за планом	фактично	від минулого року	від плану
Товарна продукція, тис. грн	7 356	7 290		2,0	
Витрати на утримання і використання обладнання, тис. грн	750	738		1,8	
Загальновиробничі витрати, тис. грн	332	342		1,4	
Витрати на 1 грн продукції усього, коп.: а) на утримання й експлуатацію обладнання; б) загальновиробничі					

Завдання 3. Співставити відсоток зростання питомої собівартості, собівартості виробу та його оптової ціни (табл. 2) та зробити висновки про ефективність виробу (моделі).

Таблиця 2

Вихідні дані

Показники	Стара модель	Нова модель
Собівартість, грн	3 000	3 500
Строк служби, роки	10	12
Оптова ціна, грн	3 450	4 140

Завдання 4. Визначити, яким повинен бути прибуток підприємства в наступні шість місяців, щоб досягти нормативного значення коефіцієнта покриття, яке дорівнює двом, за умови, що сума термінових зобов'язань не збільшиться. Величина поточних активів підприємства на кінець звітної періоду – 585 тис. грн, поточні зобов'язання підприємства – 303 тис. грн.

Затверджено на засіданні
кафедри економічного аналізу ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Протокол №___ від ___20___р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____.
(підпис) (підпис)

Відповіді студентів оцінюються за стобальною шкалою відповідно до кваліфікаційних вимог до бакалаврів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит". Максимальна оцінка – 40 балів.

Стереотипне завдання розкриває рівень оволодіння студентами знаннями теоретичного обґрунтування використання основних способів і прийомів аналізу господарської діяльності, вміння працювати з джерелами економічної інформації для загального оцінювання стану суб'єкта господарювання.

Діагностичне завдання розкриває рівень оволодіння студентами знаннями й уміннями використовувати методики пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності підприємства, вміннями узагальнювати результати розрахунків і робити економічно грамотні висновки.

Евристичне завдання розкриває більш високий рівень оволодіння студентами професійними компетентностями з аналізу господарської діяльності.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються щодо складності, трудомісткості та значення для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

1. Оцінка за правильність виконання стереотипного завдання дорівнює 7 балів і включає:

1 бал – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формул;

2 бали – за арифметичну правильність розрахунків та охайність подання результатів;

2 бали – за правильне наведення одиниць вимірювання показників;

2 бали – за наявність і ґрунтовність висновків.

2. Оцінка за правильність виконання діагностичного завдання дорівнює 10 балів і включає:

1 бал – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формул;

3 бали – за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників, які входять до алгоритму вирішення завдання та охайність подання результатів;

3 бали – за арифметичну правильність розрахунків;

3 бали – за логічну послідовність і ґрунтовність висновку.

3. Оцінка за правильність виконання евристичного завдання дорівнює 13 балів і включає:

1 бал – за наявність оригінальної версії щодо вирішення завдання;

3 бали – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формул;

3 бали – за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників, які входять до алгоритму вирішення завдання та охайність подання результатів;

3 бали – за арифметичну правильність розрахунків;

3 бали – за логічну послідовність, аргументованість і ґрунтовність висновків.

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання за шкалою ЄКТС конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ЄКТС (табл. 11.1).

Таблиця 11.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС
Відмінно	90 – 100	A
Добре	82 – 89	B
	74 – 81	C
Задовільно	64 – 73	D
	60 – 63	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	1 – 34	F

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей, розподіл балів за темами і тижнями наведені в табл. 12.1 – 12.3.

Таблиця 12.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Год	Методи та форми навчання	Оцінка рівня сформованості компетентностей			
				Форми контролю	Макс. бал		
1	2	3	4	5	6		
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз					30		
Знання, вміння та навички щодо використання інструментарію аналізу господарської діяльності й оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання Здатність використовувати дедуктивний та індуктивний методи дослідження економічних явищ, визначати причини і наслідки економічних процесів на підприємстві	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності	Експрес-опитування	–
			–	Практичне заняття	–	–	–
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Узагальнення точок зору вчених-економістів стосовно предмета, об'єкта аналізу господарської діяльності	Перевірка домашніх завдань	–
			2	Лекція	Тема 2. Методи і методичні прийоми аналізу господарської діяльності	Експрес-опитування	–
	2	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань, які пов'язані з розрахунком економічних показників. Вирішення практичних завдань з використанням методів детермінованого факторного аналізу	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	–
			СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань з використанням методів детермінованого факторного аналізу	Перевірка домашніх завдань

Продовження табл. 12.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність ідентифікувати узагальнювальні показники діяльності підприємства і фактори, які впливають на їх формування. Здатність обирати способи і прийоми дослідження економічних явищ, використовуючи визначену інформаційну базу	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Методи і методичні прийоми аналізу господарської діяльності	Експрес-опитування	–
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань з використанням методів детермінованого факторного аналізу	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	4
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань з використанням методів детермінованого факторного аналізу	Перевірка домашніх завдань	–
	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення	Експрес-опитування	–
			СРС	4	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань на визначення видів АГД. Експрес-опитування. Пошук, підбір та огляд літературних джерел для виконання есе або статті	Проведення експрес-опитування. Перевірка підбору літературних джерел
	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	Експрес-опитування	–
2			Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань щодо оцінювання активів і пасивів підприємства за даними фінансової звітності	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	–	
СРС		5	Підготовка до занять	Підбір та огляд літературних джерел за обраною темою	Перевірка роботи над есе або статтею	3	
6	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	Експрес-опитування	–	
		2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо оцінювання фінансової стійкості, ліквідності підприємства	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	4	
	СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань на визначення ділової активності підприємства	Перевірка домашніх завдань	–	

Продовження табл. 12.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність обирати фінансову стратегію	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	Експрес-опитування	–
			2	Практичне заняття	Рішення завдань за темою. Підготовка до контрольної роботи за модулем	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	–
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність усвідомлювати понятійний апарат та механізм формування прибутку	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності	Експрес-опитування	–
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення впливу факторів на валовий і чистий прибуток підприємства. Контрольна робота за модулем (45 хв)	Підсумкова контрольна робота. Перевірка рішення завдань та їх обговорення	12
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо розподілу прибутку	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на формування прибутку підприємства і рентабельність	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності	Експрес-опитування	–
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення показників рентабельності	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	4
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення резервів зростання рентабельності	Перевірка домашніх завдань	–
Змістовий модуль 2. Техніко-економічний аналіз						30	
Здатність визначати і аналізувати показники виробництва продукції	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції	Експрес-опитування	–
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо оцінювання асортименту і структури продукції	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	–
		СРС	4	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань щодо оцінювання організаційних факторів на обсяг виробництва продукції	Перевірка домашніх завдань	–

Продовження табл. 12.1

1		2	3	4		5	6	
Знання, вміння та навички щодо визначення фінансових результатів та обґрунтування напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства	Здатність визначати рівень якості та конкурентоспроможності продукції	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції	Експрес-опитування	–
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо оцінювання якості продукції та її конкурентоспроможності	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	–
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо оцінювання виторгу від експорту і факторів його зміни	Перевірка домашніх завдань	–
	Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на ефективність використання трудових ресурсів	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Експрес-опитування	–
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо оцінювання состава, структури і динаміки робочої сили, визначення резервів ефективності використання робочого часу	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	4
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо пошуку резервів зростання продуктивності праці	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на ефективність використання необоротних активів	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства	Експрес-опитування	–	
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо оцінювання наявності, руху, технічного стану необоротних активів	Перевірка рішення завдань та їх обговорення Експрес-опитування	3	
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань щодо визначення резервів зростання фондівіддачі	Перевірка підбору літер. джерел	–	
	Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на ефективність використання матеріальних ресурсів	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Експрес-опитування	–
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення показників ефективності використання матеріальних ресурсів	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	4
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань щодо визначення резервів зниження матеріаломісткості	Перевірка домашніх завдань	–

Закінчення табл. 12.1

1		2	3		4		5	6
Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на прями витрати в собівартості продукції	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції	Експрес-опитування	–	
			2	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань щодо аналізу прямих матеріальних витрат на виробництво	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	–	
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання завдань щодо аналізу витрат на оплату праці	Перевірка домашніх завдань	–	
		Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції	Експрес-опитування	–	
			2	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань щодо аналізу непрямих витрат на виробництво, обґрунтування резервів зниження собівартості продукції	Перевірка рішення завдань та їх обговорення	–	
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання есе або статті	Перевірка готовності есе або статті до друку	7	
Здатність узагальнювати резерви підвищення ефективності діяльності підприємства	17	Ауд.	–	Лекція	–	–	–	
			4	Практичне заняття	Рішення задач за темою. Контрольна робота за модулем	Перевірка рішення завдань та їх обговорення. Підсумкова контрольна робота	– 12	
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	–	
		СЕСІЯ	Ауд.	8	Передекзам. консультац.	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40
2	ЕКЗАМЕН			Виконання завдань екзаменаційного білета				
СРС	15		Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів змістових модулів				
Усього годин			180	Загальна максимальна кількість балів із навчальної дисципліни			100	
з них								
аудиторні			68	поточний контроль			60	
самостійна робота			94	підсумковий контроль			40	

Таблиця 12.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
–	4	3	7	4	–	4	3	4	7		
Контрольна робота					Контрольна робота						
12					12						

Примітка. T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 12.3.

Таблиця 12.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекції	Практичні	Есе	Поточні контрольні роботи	Контрольні роботи за змістовими модулями	Усього	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз	Тема 1	1 тиждень	–	–	–	–	–	
	Тема 2	2 тиждень	–	–	–	–	–	
		3 тиждень	–	4	–	–	–	4
	Тема 3	4 тиждень	–	–	–	3	–	3
		Тема 4	5 тиждень	–	–	3	–	3
			6 тиждень	–	4	–	–	–
	Тема 5	7 тиждень	–	–	–	–	12	12
		8 тиждень	–	–	–	–	–	–
		9 тиждень	–	4	–	–	–	4
Змістовий модуль 2. Техніко-економічний аналіз	Тема 6	10 тиждень	–	–	–	–	–	
		11 тиждень	–	–	–	–	–	
	Тема 7	12 тиждень	–	4	–	–	–	4
	Тема 8	13 тиждень	–	–	–	3	–	3
	Тема 9	14 тиждень	–	4	–	–	–	4
	Тема 10	15 тиждень	–	–	–	–	–	–
		16 тиждень	–	–	7	–	–	7
	17 тиждень	–	–	–	–	12	12	
Усього			20	10	6	24	60	

13. Рекомендована література

13.1. Основна

1. Анализ хозяйственной деятельности : учеб. пособ. / под ред. Л. А. Ермолович. – Мн. : Интер-прессервис : Экоперспектива, 2001. – 243 с.
2. Економічний аналіз : навч. посіб. / М. А. Болюх, В. З. Бурчевский, М. І. Горбаток ; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.
3. Економічний аналіз : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2003. – 680 с.
4. Кононенко О. Читаем финансовую отчетность / О. Кононенко. – Х. : Фактор, 2000. – 96 с.
5. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 287 с.
6. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник / Є. В. Мних. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с.
7. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Х. : Курсор, 2008. – 268 с.
8. Петряєва З. Ф. Аналіз фінансової звітності підприємства : навч. посіб. / З. Ф. Петряєва, О. О. Петряєв. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 248 с.
9. Петряєва З. Ф. Організація і методика економічного аналізу : навч. посіб. Ч. 1 / З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 308 с.
10. Петряєва З. Ф. Організація і методика економічного аналізу : навч. посіб. Ч. 2 / З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 240 с.
11. Прыкин Б. В. Экономический анализ предприятия : учебник для вузов / Б. В. Прыкин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 350 с.
12. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2005. – 662 с.
13. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 360 с.
14. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин, Е. В. Негашев. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 208 с.

13.2. Додаткова

15. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / Є. В. Мних, А. Д. Бутко, О. Ю. Большакова та ін. – К. : КНТЕУ, 2005. – 232 с.
16. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 288 с.
17. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
18. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности : учебник / В. В. Ковалев, О. К. Волкова. – М. : ПБОЮЛ Гриженко Е. М., 2000. – 424 с.
19. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 560 с.
20. Отенко І. П. Особливості економічного аналізу в галузях народного господарства / І. П. Отенко, Т. О. Колодізева, В. В. Іванієнко. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2002. – 196 с.
21. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 33. – С. 71.
22. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.

13.3. Інформаційні ресурси

- 23 ЛигаБизнесИнформ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.liga.net.
24. Нормативные акты Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.nau.kiev.ua.
25. Сервер Верховной Рады Украины. – Режим доступа : portal.rada.gov.ua.
26. Управленческий учет. – Режим доступа : <http://www.uu.com.ua>. EE_o_1.htm.

13.4. Методичне забезпечення

27. Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни "Аналіз господарської діяльності" для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" денної форми навчання / укл. Г. Г. Хмеленко, Т. М. Чечетова-Терашвілі. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 32 с.
28. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Аналіз господарської діяльності" для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" денної форми навчання / укл. Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 32 с.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни за Національною рамкою кваліфікацій України

59

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності					
Здатність використувати дедуктивний та індуктивний методи дослідження економічних явищ, визначити причини і наслідки економічних процесів на підприємстві	Знання теорії аналізу господарської діяльності, основ аналітичного процесу	Сутність аналізу діяльності суб'єкта господарювання	Уміти визначати причини утворення і зміни результатів господарської діяльності	Обґрунтування необхідності та доцільності проведення аналізу господарської діяльності	Ініціативність у ході встановлення причин і наслідків господарської діяльності підприємства; відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності					
Здатність ідентифікувати узагальнювальні показники діяльності підприємства і фактори, які впливають на їх формування. Здатність обирати способи і прийоми дослідження економічних явищ	Знання теоретичних основ інструментарію аналізу господарської діяльності	Знання можливостей використання методичних прийомів аналізу господарської діяльності; у конкретній ситуації з метою виявлення резервів	Уміти обчислювати економічні показники і користуватися ними під час оцінювання діяльності підприємства; визначити відхилення в економічних показниках і встановлювати їхні причини; виявляти фактори, що впливають на формування економічних показників	Обґрунтування необхідності та доцільності дослідження змін, які відбулися з економічними показниками діяльності підприємства	Ініціативність у ході визначення факторів, які впливають на формування економічних показників діяльності підприємства, відповідальність за прийняття управлінських рішень

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення					
Здатність обирати види аналізу у процесі проведення дослідження економічних явищ, використовуючи визначену інформаційну базу	Знання основ видів аналізу господарської діяльності та його інформаційної бази	Сутність різних видів аналізу і можливості їх використання під час дослідження економічних явищ. Знання основ організації аналітичного процесу на підприємстві	Уміти використовувати той чи інший вид аналізу залежно від мети і наявності інформаційної бази	Обґрунтування необхідності та доцільності використання того чи іншого виду аналізу залежно від мети дослідження	Ініціативність у ході обрання виду аналізу і побудови програми дослідження; відповідальність за прийняття управлінських рішень
Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства					
Здатність обґрунтовувати напрями зміцнення фінансового стану підприємства; здатність визначати фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, ділову активність підприємства; здатність обирати фінансову стратегію	Знання основ аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання	Сутність формування активів і пасивів підприємства; здатність визначати фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, ділову активність підприємства; ефективність використання оборотних активів, оцінювати грошові потоки	Уміти розробляти організаційно-економічні заходи зміцнення фінансового стану підприємства; обирати фінансову стратегію	Донесення інформації, проблем, рішень та власного досвіду щодо зміцнення фінансового стану підприємства, виходячи із результатів розрахунків	Ініціативність у ході здійснення контролю за діяльністю структурних підрозділів підприємства щодо реалізації резервів підвищення ефективності діяльності підприємства і зміцнення його фінансового стану
Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності					
Здатність усвідомлювати понятійний апарат і механізм форму-	Знання порядку формування фінансового результату діяль-	Знання методики аналізу прибутку підприємства і рента-	Уміти встановлювати вплив факторів на фінансові результати ді-	Донесення інформації, проблем, рішень та власного досвіду	Ініціативність у ході здійснення контролю за реалізацією ре-

1	2	3	4	5	6
вання прибутку; здатність визначати й оцінювати вплив факторів на формування прибутку підприємства і рентабельність	ності підприємства і факторів впливу на його величину	бельності на основі фінансової звітності	яльності підприємства, узагальнювати резерви збільшення прибутку і підвищення рентабельності	щодо зростання прибутку і рентабельності підприємства, виходячи із результатів розрахунків	зервів підвищення ефективності діяльності підприємства і зростанням прибутковості
Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції					
Здатність визначати й аналізувати показники виробництва продукції; здатність визначати рівень якості та конкурентоспроможності продукції	Знання порядку формування об'ємних показників діяльності підприємства і факторів, які на них впливають	Знання методики аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) з урахуванням попиту і пропозиції ринку	Уміти встановлювати вплив факторів на показники випуску і реалізації продукції, узагальнювати резерви зростання випуску і реалізації продукції підприємства	Донесення інформації щодо причин змін обсягу виробництва і реалізації продукції підприємства; участь у розробленні заходів щодо реалізації встановлених резервів	Ініціативність у розробленні заходів щодо реалізації встановлених резервів; відповідальність за прийняття управлінських рішень
Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці					
Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на ефективність використання трудових ресурсів	Знання трудових показників і факторів, які на них впливають	Знання методики аналізу ефективності використання трудових ресурсів підприємства	Уміти встановлювати вплив факторів на трудові показники, узагальнювати резерви підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства	Надання керівництву підприємства інформації, яка необхідна для прийняття управлінських рішень	Ініціативність у ході здійснення контролю за реалізацією резервів підвищення ефективності використання трудових ресурсів

1	2	3	4	5	6
Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства					
Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на ефективність використання довгострокових активів	Знання показників ефективності використання довгострокових активів і факторів, які на них впливають	Знання методики аналізу ефективності використання довгострокових активів підприємства	Уміти встановлювати резерви підвищення ефективності використання довгострокових активів підприємства	Надання керівництву інформації для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності використання довгострокових активів	Ініціативність у ході здійснення контролю за реалізацією резервів підвищення ефективності використання довгострокових активів
Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання					
Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства	Знання показників ефективності використання матеріальних ресурсів і факторів, які на них впливають	Знання методики аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства	Уміти встановлювати резерви підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства	Надання керівництву інформації для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів	Ініціативність у ході здійснення контролю за реалізацією резервів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів
Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції					
Здатність визначати й оцінювати вплив факторів на прямі витрати в собівартості продукції, обґрунтовувати резерви її зниження, узагальнювати резерви підвищення ефективності діяльності підприємства	Знання порядку формування собівартості продукції підприємства і факторів впливу на її величину	Знання методики аналізу собівартості продукції підприємства	Уміти встановлювати резерви зниження собівартості продукції підприємства	Надання керівництву інформації для прийняття управлінських рішень стосовно напрямів зниження витрат на виробництво продукції	Ініціативність у ході здійснення контролю за реалізацією резервів зниження собівартості продукції

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	15
5. Теми практичних занять.....	17
5.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	18
6. Індивідуальне завдання.....	33
7. Самостійна робота.....	35
8. Контрольні запитання для самодіагностики.....	36
9. Індивідуально-консультативна робота.....	39
10. Методи навчання.....	40
11. Методи контролю.....	42
12. Розподіл балів, які отримують студенти.....	51
13. Рекомендована література.....	57
13.1. Основна.....	57
13.2. Додаткова.....	58
13.3. Інформаційні ресурси.....	58
13.4. Методичне забезпечення.....	58
Додатки.....	59

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"
для студентів напряму підготовки
6.030509 "Облік і аудит"
усіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладачі: **Петряєва** Зоя Федорівна
Сапрун Галина Григорівна

Відповідальний за випуск *Отенко І. П.*

Редактор *Бутенко В. О.*

Коректор *Ковальчук М. А.*

План 2016 р. Поз. № 11 ЕВ. Обсяг 64 с.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Леніна, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*